

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. II. Quomodo unus Angelus alterum illuminet?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

capitulum excedentes, quoniam sunt indita mentibus Angelorum, sed in solo Deo sunt occulta. Et ideo Angeli non cognoscunt eam in seipsis, nec etiam in Deo, sed cognoscunt eam secundum quod in effectibus explicatur. Hanc doctrinam & solutionem brevius explicat in sent. dist. 11. quæst. unica art. 4. his verbis: Angeli dupliciter accipiunt cognitionem aliquarum rerum: aut per illuminationem, & sic Angeli per homines nihil recipiunt, sed inferiores à superioribus illuminantur, & superiores immediatè à Deo, per quem motum multas rationes mysteriorum Ecclesie edocentur: aut per modum explorationis rerum; & sic futura contingentia cognoscunt, quando actu complectuntur, per hoc quod eorum causa ad effectus determinantur, ut in eis cognoscere possint; & ita quaedam quæ circa Incarnationis mysterium nesciebant, quando explorebantur, prædictis Apostolis, cognoverunt, non tamen ab Apostolis edocuit. Quibus verbis aperte docet, Angelos non potuisse ab Adofolis edoceri, per modum illuminationis, cum ad illuminationem requiratur quod illuminatus non sit in perfectione ista quam illuminans, sed tantum per modum explorationis rerum: in quo sensu loca adducta ex Chrysolomo & Gregorio Nisseno intelligenda sunt.

Colliges secundò, Dæmones, quamvis sint superiores, non illuminare sibi inferiores. Ita D. Thomas infra quæst. 109. art. 3.

Probatur primò: Illuminatio est actus hierarchicus: Sed inter Dæmones nulla est propriè dicta hierarchia, nec ulli exercentur inter illos alius verè hierarchici, ut infra dicemus: Ergo nec vera est in illis illuminatio. Secundò, Illuminatio est semper cum purgatione & perfectione: quæ Dæmoni competere nequeunt, cum sit imperfectissimus & imperfectissimus. Tertiò, Illuminatio propriè dicta est manifestatio veritatis, secundum quod habet ordinem ad Deum, à quo est omnis lux: licet autem aliqui Dæmones clavis percipiant veritatem, quam inferiores; illi tamen non ordinant ad Deum, sed ad suam aequitatem detorquent; ideoq; non illuminant, sed potius tenebras inducunt.

Colliges tertio, illuminationem fieri de rebus naturæ, gratiæ, & gloriæ. Ita D. Thomas hic art. ad 2.

Probatur: cum enim Deus sit summum bonum, & bonum (ut ait Dionysius) sit sui diffusivum: conveniens est ut Deus in triplici illo ordine creaturis intellectualibus se per illuminationem communicet, vel immediatè, si sint Angeli superiores, vel mediatè, si sint inferiores.

Confirmatur: Deus potest superioribus Angelis aliqua modo magis universali revelare, pertinentia ad ordinem nedum gratiæ & gloriæ, sed etiam naturæ, quæ deinde ipsi revelent & proponant Angelis inferioribus modo magis particulari, & intellectui eorum proportionato: Ergo Angeli inferiores possunt illuminari à superioribus, de rebus, ad ordinem non solum gratiæ & gloriæ, sed etiam naturæ pertinentibus.

Dices primò: Quilibet Angelus comprehendit omnes res naturales à principio suæ creationis: Ergo non potest illuminari circa illas.

Respondeo quòd in ordine naturali quilibet Angelus comprehendit omnes res naturales, secundum quod dependunt à causis naturalibus, præsertim si sint inferiores Angeli: ea autem quæ dependunt à causis purè contingentibus, etiam in statu naturali, vel quæ ex aliquo speciali Dei beneficio sunt, aut ab Angelis superioribus admi-

nistrantur, etiam si purè naturalia sint, non plene comprehenduntur ab Angelis: unde de his Angelis inferiores possunt illuminari à superioribus.

Dices secundò: Quilibet Angelus inferior cognoscit comprehensive visionem beatam alterius: Ergo cognoscit omnia ad quæ se extendit; subindeq; unus Angelus non potest ab alio illuminari de his quæ pertinent ad statum gloriæ.

Respondeo dato & non concesso Antecedente, negando Consequentiam: quia ad cognitionem comprehensivam virtutis, aut etiam actus, non requiritur quod distinctè cognoscantur omnia objecta materialia aut secundaria ad quæ se extendit, sed sufficit cognitio confusa illorum; præcipue cum potentia aut actus non continent ea secundum suas speciales rationes per modum causæ. Quod addo: quia cognitio comprehensiva omnipotentis diviniæ, aut etiam visionis quæ Deus seipsum intuetur, attingere debet necessariò omnia ad quæ terminatur; eò quòd omnipotentia Dei, ejusq; visio, per modum causæ contineant illa secundum speciales eorum rationes.

Ad complementum hujus corollarij, Advertendum est, quòd de rebus pertinentibus ad gloriam, non potest fieri illuminatio in ipsa visione beata: tum quia hæc non potest crescere, nec subinde per eam aliquid de novo cognosci: tum etiam quia quantum ad visionem beatam omnes immediatè illuminantur à Deo. Solum ergo illuminatio fieri potest per revelationes extra verbum, per quas unus Angelus alteri manifestat rationes diviniæ Providentiæ quas videt in verbo, ut docet Divus Thomas hic art. 1. ad 1. his verbis: Omnes Angeli tam superiores quàm inferiores immediatè vident Dei essentiam; & quantum ad hoc unus non docet alium Sed rationes divinarum operum quæ in Deo cognoscuntur sicut in causa, omnes quidem Deus in seipso cognoscit, quia seipsum comprehendit: aliorum verò Deum videntium, tantum unusquisq; in Deo plures rationes cognoscit, quantum perfectius videt. Unde superior Angelus pluram Deo de rationibus divinarum operum cognoscit, quam inferior, & de his eum illuminat.

ARTICULUS II.

Quomodo unus Angelus alterum illuminet?

Quamvis omnes Doctores, uno excepto Durando, in hoc conveniant, quòd unus Angelus alterum illuminat, valdè tamen divisi sunt in explicando modo, quo fit hujusmodi illuminatio.

Prima sententia asserit illam fieri per hoc quòd Angelus illuminans aliquid reale & physicum imprimat seu efficiat in intellectu Angeli illuminati. Verum in determinando & explicando quid sit illud quod efficiat, variant inter se Authores hujus sententiæ. Henricus enim quodlibeto 5. qu. 15. art. 7. dicit quòd Angelus superior efficacia suæ virtutis infundit aliquod lumen spirituale in inferiorem; quomodo Sol illuminando inferiora infundit illis lumen. Herveus in 2. dist. 9. qu. 1. art. 2. vult quòd Angelus superior intendat lumen naturale Angeli inferioris. Capreolus ibidem dist. 11. quæst. 2. ad priora argumenta Durandi contra secundam conclusionem, docet quòd Angelus illuminans causat in intellectu illuminati aliquam qualitatem intentionalem, ad modum virtutis instrumentalis, sive luminis,

minis, quo intellectus agens illuminat phantasmata. Suarez lib. 6. de Angelis cap. 13. asserit illud quod Angelus illuminans imprimit in Angelum illuminandum, esse speciem illius actus, quem per locutionem ei manifestat. Deniq; Scotus in 2. dist. 9. quæst. 2. existimat illud esse ipsum conceptum formalem, seu actum secundum, quo Angelus illuminatus cognoscit rem de qua illuminatur, ita ut intellectus non efficiat, sed recipiat illam cognitionem.

21. Secundus dicendi modus, quem tenent Bannez & Zumel in præsentia, relati à Nazario, contendit Angelum superiorem efficienter physicè illuminare inferiorem, non quidem imprimendo illi aliquid reale & physicum, ut volunt Authores præcedentis sententiæ, sed uniendo intelligibiliter suam virtutem intellectivam, sive suum lumē cū, virtute intellectiva, sive lumine intellectuali, Angeli inferioris, & efficiendo unū quodammodo principium cum illo ad cognitionem revelatam veritatis.

22. Tertia deniq; sententiæ docet illuminationem Angelorum fieri solum per modum cuiusdam artificiosi imaginis, quatenus Angelus superior proponit inferiori objectum, antea ipsi incognitum, modo quodam illi proportionato, & ostendit medium sive conceptum proportionatum ad illud concipiendum. Ita Divus Thomas & ejus Discipuli quos sequuntur nonnulli ex extraneis.

§. I.

Prima sententia rejicitur.

Deo primò: Angelus superior non illuminat inferiorem physicè, imprimendo vel causando aliquid in eo.

23. Probatum primò: Si illuminatio Angelorum fieret per impressionem alicujus realis in intellectu Angeli illuminati, Angelus illuminans deberet esse intimè intra intellectum Angeli illuminati: Sed hoc non requiritur ad prædictam illuminationem, imò nec fieri potest: Ergo &c. Major in primis declaratur: Non potest dari actio in distans, ut demonstratur in physica; aliunde verò illud quod imprimeretur, deberet esse spirituale, cui repugnaret diffundi per medium: Ergo si Angelus illuminans imprimeret aliquid reale intellectui Angeli illuminati, deberet non solum per suam virtutem, sed etiam per suam substantiam, esse intra intellectum ipsius.

Minor verò quoad primam partem satis patet: ad hoc enim ut Angeli inter se loquatur, & consequenter ad hoc ut unus illuminet alium, non requiritur intima conjunctio ipsorum, & omnimoda indistantia: cujus evidens argumentum habemus in anima impij divitis, quæ existens in inferno loquebatur Abraham existenti in limbo Patrum, ut habetur Luca 16. unde ibidem dicitur: *Elevans oculos vidit Abraham à longè; & deinde subditur: Inter nos & vos chaos magnum firmatum est &c.* Quapropter Suarez non satis reformat quod aucter nimis asseruerat disp. 18. metaph. sect. 8. nimirum absolutè esse probabilis, quòd ad locutionem & illuminationem Angelorum necessariò requiratur indistantia: non satis, inquam, hoc reformat, dum lib. 2. de Angelis capite 18. docet oppositum esse probabilis: non solum enim est probabilis, sed omnino certum de fide debet reputari, propter evidentem Sacræ Scripturæ autoritatem jam adductam.

A Dices tamen: Isaia 6. dicitur de Seraphinis quòd alter clamabat ad alterum: Sed locutio clamosa non habet locum, nisi propter distantiam ejus cui loquimur: Ergo videtur quòd distantia impediatur locutionem Angelorum.

Respondet ex D. Thoma quæst. 9. de veritat. art. 6. ad 3. quòd clamor ille quo Seraphim clamasse dicuntur, significabat solum magnitudinem eorum quæ loquebantur, scilicet unitatem Essentiæ & Trinitatem Personarum Divinarum, dicentes *sanctus &c.* vel etiam ardorem affectus: nam ut ait Gregorius libr. 2. Moral. cap. 4. *Tantò quisque minus clamat, quantò minus desiderat.*

B Probatum eadem Minor quoad secundam partem, quòd scilicet non solum possit illuminatio fieri sine illa intima conjunctioe illuminantis cum illuminato, verum etiam quòd conjunctio illa sit penitus impossibilis: quia illa est verò illapsus unius Angeli intra intellectum alterius: nulla autem creatura potest illabi intra mentem alterius *hac enim prerogativa summo & circumscripto Spiritui reservatur*, inquit Bernardus serm. 5. in Cant. Vel ut loquitur D. Thom. in 2. dist. 8. qu. 1. art. 5. ad 3. *In essentiam non intrat, nisi ille qui dat esse, scilicet Deus Creator.* Juxta illud Ezechiel. 4. *Porta hac clausa erit: non aperietur, & vir non transibit per eam: quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.*

C Respondet Suarez, illapsum quem SS. Patres attribunt soli Deo, esse tantum illum per quem illabens continet cum plena potestate & dominio rem in quam illabitur, in suo esse conservando illam: quia illabi in aliquam rem, non est necumq; esse in illa, sed esse intra terminos essentia ipsius, hoc est intra existentiam: ex eo autè quòd unus Angelus speciem, aut aliquid aliud intra intellectum alterius producat, non propterea operatur intra terminos essentia illius, sed potius supra illos; quia prædicta species habet se per modum circumstantis existentiam Angeli, & recipitur in ejus intellectu prius existente: unde ad summum potest inferri quòd Angelus illabitur in effectum illum à se productum, non verò in substantiam & intellectum Angeli.

D Sed contra primò: Divus Thomas 3. p. quæst. 64. art. 1. ait: *quòd solus Deus operatur* (per modum principalis agentis) *interiorem affectum Sacramenti, quia solus Deus illabitur anima in quo Sacramenti effectus existit:* Ergo ex Divo Thoma non solum illapsus qui fit per modum contentis & dantis esse, seu qui est intra terminos essentia, sed etiam ille quo aliquid reale & physicum, in mentem alterius imprimitur, seu efficietur, soli Deo proprius est, & nulli creaturæ, saltem ut causæ principali, potest competere.

E Deinde, cum species intelligibiles vel sunt in se ipsa proprietates Angeli, ut quidam existimant, vel saltem sint accidentia ei connaturaliter debita, ut alij probabilis sentiunt, solus ille potest eas per modum causæ principalis intellectui angelico imprimere, qui potest naturam Angelicam creare & conservare: Ergo si unus Angelus non possit illabi intra mentem alterius, per modum dantis & conversantis ipsius esse, non potest etiam intra eam illabi per modum causæ & producentis in ea species intelligibiles.

Probatum secundo conclusio. Si Angelus superior illuminaret inferiorem, physicè imprimendo aliquid in eo, vel illud sic impressum, esset aliquid

lumen intellectuale, vel aliqua ejus intensio, vel
 nova aliqua species intelligibilis, vel qualitas
 quaedam intentionalis, ad modum virtutis in-
 strumentalis, live luminis quo intellectus agens
 illuminat phantasmata, vel deniq; ipsemet actus
 secundus quo Angelus illuminatur? Nullum ex his
 objectum de quo illuminatur? Nullum ex his
 omnibus dici potest. Ergo Angelus superior non
 illuminat inferiorem, imprimendo aliquid in eo.
 Major constat ex sufficienti modorum explican-
 di hanc causalitatem physicam enumeratione.
 Minor vero probatur sigillatim. Et primò quòd
 Angelus superior non illuminet inferiorem cau-
 sando in eo aliquod lumen intellectuale, vel ali-
 quum ejus intensiorem, manifestum videtur:
 quia vel illud lumen esset naturale, nempe po-
 tentia intellectiva Angeli illuminati, vel su-
 pernaturale? Non naturale, ejus enim produ-
 ctio solum pertinet ad creatorem naturæ angeli-
 cæ, quia una cum ipsa, tanquam ejus proprietas
 creator: quod idem de ejus intensioe (si sit in-
 sensibile) necessariò debet admitti; quia sicut
 illud solum agens potest admitteri; quia sicut
 vult ipsum producere, ita Deus solus potens
 producere lumen naturale Angeli, valet illud
 intendere. Dixi autem, si sit insensibile: nam po-
 tentiæ naturales non sunt capaces augmenti in-
 tensivi vel extensivi, ut docetur in Philosophia,
 quia non habent latitudinem gradualem varia-
 bilitate, sed in ipso instanti generationis dimi-
 nuta natura ut principio radicali, ex vi actionis
 generativæ, cum tota perfectione intensiva, sub-
 deq; ut habitualiter extensa ad totam sui ob-
 jecti latitudinem: in quo differunt ab habiti-
 bus, qui in prima sui productione non se exten-
 dunt ad totam latitudinem, quam objectum ip-
 sorum importat de materiali, sed acquirunt per
 actus repetitos augmentum perfectionis inten-
 sive & extensivæ: de quo videri possunt Com-
 plementes in Tractatu de generatione, disput. de
 augmento qualitatium.
 Quòd vero lumen illud non sit supernatura-
 le, patet: Tum quia D. Thomas hic art. 1. ad 2.
*Quòd unus Angelus non illuminat alium, traden-
 dit lumen naturæ, vel gratiæ, vel gloriæ.* Tum etiam,
 quia illuminatio est interdum de rebus natura-
 libus, ad quas cognoscendas lumen supernatu-
 rale non requiritur. Tum deniq; quia lumen
 supernaturale non potest produci nec intendi
 nisi à Deo ut auctore supernaturali, ut in habi-
 tibus supernaturalibus constat.
 Nec dicas quòd licet unus Angelus non pos-
 sit principaliter producere lumen supernaturale
 intellectu alterius, bene tamen instrumenta-
 liter: quia cum instrumenta divinæ virtutis non
 debent necessariò suppositaliter contingere
 respectum in quo producunt effectum causæ
 principalis, non inde inferitur illapsus; sicut Sa-
 cramenta non illabuntur essentiæ animæ, cum
 ea producunt instrumentaliter gratiam. Ad
 hoc enim dicendum est, quòd etsi detur, hac ra-
 tione non convinci, unum Angelum non posse
 in alterius intellectu ut instrumentum divinæ
 virtutis lumen aliquod producere, certum ta-
 men est, illuminationem non fieri hoc modo:
 cum unus Angelus illuminat alium, & plenu-
 tum lucis quam copiosè recipit à Deo, non au-
 tem ex eo solum quod movetur ab illo per mo-
 dum instrumenti, ad lucem in alterius intelle-
 ctu producendam; quomodo posset etiam la-
 psus, quilibet alia res insensibilis, hujusmodi

A lucem producere: unde si unus Angelus nequit
 lumen aliquod per modum causæ principalis in
 alterius intellectu producere, evidenter sequi-
 tur illum nationem non fieri per physicam lu-
 minis impressionem.

Secundò, quòd non possit Angelus superior
 novam aliquam speciem in intellectu Angeli in-
 ferioris producere, constat ex dictis supra disp.
 6. art. 3. ubi ostendimus Angelum non accipere
 species à rebus, etiam spiritualibus, sed solum à
 Deo in primo instanti suæ productionis. Cum
 enim Angelus sit medium inter Deum & animam
 rationalem, & Deus sit semper in actu secundo
 intelligendi, anima vero nostra in potentia ad
 actum primum ordinis intellectualis, & veluti
 tabula rasa in ordine ad formas intelligibiles,
 natura angelica dabet habere ab initio omnem
 perfectionem requisitam ad actum primum in-
 telligendi, subindeq; recipere à Deo in primo
 instanti suæ creationis species intelligibiles, qui-
 bus intellectus constituitur in actu primo com-
 pletus ad intelligendum. Unde D. Thomas qu.
 9. de veritate art. 1. ad 10. ait: *Quando unus Ange-
 lus ab alio illuminatur, non infunduntur ei nova spe-
 cies, sed ex eisdem speciebus quas prius habebat, intel-
 lectus ejus, confortatus per lumen superioris, efficitur
 plurium cognoscitivus.*

Nec valet si dicas, hunc discutum procedere
 tantum de perfectione requisita ad actum pri-
 mum naturalem, non verò ad supernaturalem:
 illuminatio autem est plerumq; de rebus super-
 naturalibus. Ad hoc enim facile responderetur,
 quòd perfectio gratiæ conformatur perfectioni
 naturæ, & eam afficit, ac perficit secundum mo-
 dum ipsius, unde quamvis Deus potuerit non
 communicare Angelis ullam perfectionem su-
 pernaturalem, hoc ipso tamen quòd illos ad hu-
 jusmodi perfectionem ordinavit, debuit eam
 ipsis communicare juxta modum ipsorum; ob-
 quam rationem diximus loco citato, eos non dis-
 scurrere etiam circa supernaturalia.

Tertiò, quòd Angelus superior non causet in
 intellectu inferioris aliquam qualitatē inten-
 tionalem, ad modum virtutis instrumentalis, si-
 ve luminis quo intellectus agens illuminat phan-
 tasma, sic demonstratur. Est contra perfectio-
 nē naturæ Angeli, etiam inferioris, & modi per-
 fecti intelligendi ipsius, quòd intelligat ut in-
 strumentum Angeli sibi superioris; sic autem
 intelligeret res de quibus ab eo illuminatur, si
 illuminaretur ab illo per qualitatem intentio-
 nalem, ad modum virtutis instrumentalis in e-
 jus intellectu productam; sicut phantasma ex
 eo quòd recipiat ad modum virtutis instru-
 mentalis lumen quo intellectus agens ipsum il-
 luminat, concurrit consequenter per modum
 causæ instrumentalis ad intellectionem, ut do-
 cetur in libris de anima.

Deniq; quòd Angelus superior non efficiat
 in intellectu inferioris ipsum conceptum for-
 malem, seu actum secundum, quo cognoscit
 rem de qua illuminatur, illo merè passivè se ha-
 bente, ut docet Scotus, videtur certum: quia
 cum intellectio sit essentialiter actus vitalis &
 immanens, non potest esse ab alio principio ex-
 trinseco quàm à Deo, & debet elici ab eodem
 principio in quo recipitur; viventia enim, in-
 quantum hujusmodi, sunt ea quæ
 se movent.

§. II.

Secundus dicendi modus consutatur.

Dico secundò, Angelum superiorem non illuminare inferiorem, uniendo suum lumen cum lumine inferioris Angeli, sicq; simul cum eo efficiendo intellectionem huius de quo ipsum illuminat.

45. Probatur contra Bannem & Zumel: Nam ideò isti Authores volunt Angelum superiorem unire suum lumen intellectuale cum lumine Angeli inferioris quem illuminat, simulq; ex istis duobus luminibus sic unitis, resultare unicum principium effectivum intellectionis objecti de quo fit illuminatio, quia existimant intellectum Angeli inferioris, præcisè cum proprio lumine, non esse physicè & completè potentem ad percipiendam veritatem de qua illuminatur: Atqui per talem physicam unionem non redditur magis physicè potens ad illam intellectionem: Ergo Angelus superior non illuminat inferiorem, uniendo suum lumen, cum lumine inferioris Angeli. Probatur Minor: Quod est physicè impotens ad aliquid, non redditur physicè potens ad illud, nisi ei physicè aliquid imprimatur, per quod inutetur & fiat potens; propterea si quidem natura angelica, secundum se impotens ad actus supernaturales, non redditur potens ad illos, per hoc quod Deus ut author supernaturalis per solam assistentiam ei uniat, sed oportet insuper quòd illi imprimat aliquid supernaturale prævium ad prædictos actus, ratione cuius reddatur proximè potens ad illos elictendos, ut fusè ostendimus in Tractatu de visione beata: Atqui per unionem luminis Angeli superioris cum lumine inferioris, nihil physicè imprimitur lumini, nec intellectui Angeli inferioris, ut concedunt Adversarij, sed solum Angelus superior, cum suo lumine, intellectui inferioris Angeli assistit: Ergo si Angelus inferior non fit ex se physicè sufficienter potens ad percipiendam veritatem de qua illuminatur à superiori, non reddetur magis physicè potens, per unionem sui luminis intellectualis cum lumine superioris Angeli illuminantis.

Disp.
3. art.
3.

36. Probatur secundò conclusio. Si illuminatio angelica fieret per hanc conjunctionem & unionem luminis superioris Angeli, cum lumine inferioris, ita ut Angelus inferior ex tali conjunctione plures veritates attingeret, quàm præcisè ex vi proprii luminis, sequeretur quòd ex simili conjunctione luminis gloriæ quod est in Angelo inferiori, cum lumine gloriæ Angeli superioris, ipse Angelus inferior plures veritates attingeret in divina essentia, quàm posset attingere præcisè ex vi proprii luminis; lumen siquidem gloriæ non est minoris virtutis & efficientiæ, quàm sit lumen naturale Angeli: Sed hoc non admittitur ab Adversarijs: Ergo nec illud unde sequitur debet admitti.

37. Addo quòd, si Angelus superior, uniendo suum lumen intellectuale cum lumine inferioris, ad faciendum cum eo unicum principium, efficeret intellectionem de qua fit illuminatio, jam una eademq; intellectio fieret ab utroque Angelo, superiori & inferiori, ut à duabus causis totalibus & particularibus, sive eisdem ordinis: Angelus enim inferior concurreret ad illam intellectionem, efficiendo in ea omnes rationes, etiam generales, quas Angelus superior po-

A rest efficere, nempe rationem talis intellectionis secundum speciem, & rationem intellectionis ut sic in tali gradu immaterialitatis.

§. III.

Sententia Divi Thomæ statuitur.

Dico tertio, illuminationem Angelorum fieri solum per modum cuiusdam artificiosi magisterij, quatenus Angelus superior proponit inferiori objectum, antea ipsi incognitum, modo illi proportionatum, & ostendit medium proportionatum ad illud concipiendum. Ita D. Thomas hic art. 1. & quæst. 9. de verit. art. 1. & 5. ubi hæc scribit: *Superior Angelus habet cognitionem de rebus per formas magis universales: unde inferior Angelus non fit proportionatus ad accipiendum cognitionem à superiori Angelo, nisi superior Angelus cognitionem suam quodammodo dividat & distinguat, concipiendo in se illud de quo vult illuminare, per modum talem quo fit comprehensibile ab inferiori Angelo; & talem conceptum suum alteri Angelo manifestat, illum illuminat. Est simile de magistro, qui videt discipulum non posse capere ea que ipse cognoscit, per illum modum quo ipse cognoscit; & idè facit distinguere & multiplicare per exempla, ut sic possit à discipulo comprehendi. Quo nihil clarius & expressius in favorem nostræ sententiæ dici potest.*

C Probatur etiam conclusio ratione. Ad illuminationem duo tantum requiruntur, scilicet ostensio seu manifestatio objecti prius incogniti, & confortatio potentiæ: Sed artificiosum magisterium utrumq; præstat: Ergo per illud hic illuminatio in substantiis spiritualibus. Manifestat enim de illuminatione spirituali debemus loqui ad instar illuminationis corporeæ, ut potè cum ex ordine ad illam defumatur: ut autem aliquid corpus lucidum illuminet potentiam visivam hominis, vel leonis, sufficit quòd manifestet objectum per lumen, & simul per ipsum confortet organum potentiæ visivæ. Minor verbò probatur: Artificiosum magisterium consistit hoc, quòd superior Angelus veritatem aliquam in universali acceptam, & per species universales cognitam, dividat, & veluti masticet, eamq; sic divisam & masticatam proponat per locutionem Angelo inferiori: Atqui ibi intervenit manifestatio talis objecti, & simul confortatio potentiæ; nam Angelus superior sic dividendo & masticando objectum, ipsum illuminat, & quodammodo lumen intellectus Angeli superioris in eo splendet; proprium est autem luminis, ut ubicunq; fuerit, ostendat objectum, & confortet potentiam: Ergo per artificiosum magisterium, fit manifestatio objecti prius incogniti, & confortatio potentiæ intellectionis Angeli inferioris. Unde S. Thomas ubi supra art. 1. ad 2. Cum omne quod intelligitur, ex vi intellectualis luminis cognoscatur, ipsum cognitum, in quantum huiusmodi, includit in se intellectualem lumen participatum ex cuius virtute habet intellectum confortare: sicut patet quando magister tradit discipulo aliquid medium demonstrationis, in quo participat lumen intellectus agentis ut in instrumento: prima enim principia sicut instrumenta intellectus agentis &c. Unde per hoc quòd superior Angelus suum cognitum alteri Angelo demonstrat, tunc intellectus confortatur ad alia cognoscenda que prius non cognoscebat.

Condit-

solet in libris de anima. Quoad calorem ignis, licet ex sola unione ad ipsum ignem natus sit producere alium ignem: neganda tamen est consequentia, & paritas de Angelo illuminante alterum Angelum sibi inferiorem. Ratio disparitatis est, quia hoc ipso quod calor ignis sit virtus formae ipsius, non est mirum, quod absque alia virtute superaddita possit producere effectum proportionatum tali formae, qualis est altera forma ignis: Angelus autem inferior non est virtus Angeli superioris; unde ad sui illuminationem necessario requirit causalitatem moralem, seu artificiosum magisterium, ratione cuius eleverit ad operationem excedentem proprias vires.

45. Objicies tertio contra tertiam conclusionem. Angelus superior, per illud artificiosum magisterium, nihil producit in intellectu inferioris: Ergo sicut ante magisterium artificiosum Angelus inferior non cognoscebat rem quae per illud proponitur, sic etiam posito magisterio eam non cognoscit: nam ut habet commune axioma: *idem manens idem, semper facit vel non facit idem*: Ergo frustra ponitur.

46. Respondeo concessio Antecedente, negando Consequentiam. Nam et si Angelus superior nihil physicè producat in intellectu inferioris, tamen quia species intelligibiles quae sunt in inferiori Angelo, nequeunt actu representare objectum de quo fit illuminatio, nisi dependenter tanquam à conditione vel connotato, à divisione illa seu abstractione, quae fit per magisterium artificiosum; ideo ante illud Angelus inferior non cognoscit veritatem de qua illuminatur, & illo posito eam cognoscit. Sicut quia cognitio quam habent Angeli tum de rebus contingentibus, tum de cogitationibus cordis, pendet tanquam à conditione vel connotato rei contingentis, aut à libera directione voluntatis, nullus Angelus per species inditas potest cognoscere res contingentes, nisi quando sunt, nec liberas cogitationes, nisi quando ad ipsum diriguntur. Quando verò dicitur, quod idem manens idem semper facit idem, distinguendum est: in ordine ad idem objectum, concedendum est: in ordine ad diversum, negandum: per magisterium verò artificiosum variatur quodammodo objectum, quia de improporcionado fit proportionatum. Sicut ergo oculus corporeus, absque sui mutatione, potest fieri potens ad videndum aliquod objectum, quod antea videre non poterat, per hoc scilicet quod objectum illud in se mutetur, & de improporcionado fiat proportionatum; ita etiam intellectus Angeli inferioris, fit potens ad attingendam veritatem, quam antea cognoscere non poterat, per hoc quod illa per magisterium artificiosum Angeli superioris dividatur & multiplicetur in plures conceptus, juxta capacitatem inferioris, & sic reddatur ejus intellectui proportionata.

47. Dices: Angelus superior non potest dividere notitiam universalem, & eam multiplicare in plures conceptus proportionatos Angelo inferiori: tum quia modus intelligendi ipsi connaturalis, requirit notitiam illam universalem: tum etiam quia hoc ipso quod Angelus cognoscit aliquod objectum, attingit in eo quidquid est cognoscibile, saltem per lumen quo utitur; quod praecipue urget quoad notitiam quam Angeli habent de seipsis, quae est comprehensiva: Ergo Angelus superior non potest notitiam universalem

lem quam habet, reddere per magisterium artificiosum intellectui inferioris proportionatam, nec per consequens eum illuminare; praeterquam de his quae ipsi Angelo superiori naturaliter insunt: cuius tamen oppositum communiter docent Theologi.

Respondeo negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dico, quod quamvis modus naturalis intelligendi Angeli superioris postulet hanc notitiam universalitatem, hoc tamen non impedit quod possit eam dividere & multiplicare juxta capacitatem inferioris: unde modus ille connaturalis non exigit omnem conceptum Angeli superioris esse universalem, sed lumen quod possit eum habere cum voleat.

Ad secundam probationem similiter dicendum est, quod quamvis Angelus necessario attingat in objecto ad quod applicat intellectum, omnem rationem in eo intelligibilem, per lumen quo utitur, stante tamen illa notitia adaequata, nihil impedit quin possit plures de eodem objecto formare conceptus, quasi explicantes notitiam illam universalem: quo posito stabit, eum nunquam applicare intellectum alicui objecto, quin ipsum adaequet secundum quod est cognoscibile per lumen quo utitur, & nihilominus posse divisim & particulatim proponere quod unitum & in universali cognoscit. Et certe eodem modo se habet magister instruendo discipulos: si quidem veritatem, quam ipse simpliciter & unico actu cognoscit, multis actibus proponit discipulo, juxta capacitatem ipsius; sicque unam habet simul notitiam talis veritatis sibi propriam, & plures inadaequatas ad eam discipulo explicandam. Ex quibus solvitur illud quod de naturali comprehensione objicitur: haec enim stante in quolibet Angelo, potest Angelus superior per plures actus suam cognoscibilitatem, unico actu comprehensivo exhaustam, dividere & multiplicare Angelo inferiori, ut sic ab eo percipi valeat: subindeque de illis quae ipsi naturaliter insunt, eum illuminare.

ARTICULUS III.

Quomodo unus Angelus alteri loquatur?

§. I.

Praemititur quod apud omnes est certum, & referuntur sententiae.

Titulus supponit tanquam certum & indubitatum, unum Angelum alteri loqui: id enim satis evidenter in Scriptura insinuat: *Isaia 6. Seraphim clamabant alter ad alterum: Zacharia 1. Respondit Angelus Domini, & dixit: Domine Deus exercituum usquequo tu non miseraberis Ierusalem?* Et apud Judam in sua Canonica, *Michaël cum diabolo disputat super Moyse corpus: disputatio autem nequit intelligi, absque aliquo genere locutionis.* Unde Apostolus ad Corinth. 13. *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut aes sonans, &c.* Ubi Theodoretus: *Angeli linguas dicunt, non quae sensu, sed quae intelligentia percipiuntur, per quas & Deum laudant, & inter se differunt.* Eos enim laudantes audiverunt *Isaia & Ezechiel.* Quin etiam Daniel eos inter se loquentes audivit, & *Zacharias & Michas.* Theophilactus item eundem Apostoli locum expendens, sic ait: *Angelus porro lingua est intellectiva, ut nimirum illi,*